Eduskunta
Ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Viite: asiantuntijakuuleminen 26.10.2017 VNS 7/2017 vp

Asiantuntijalausunto keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta ”Kohti ilmastoviisasta arkea” vuoteen 2030

Yleistä

On ilahduttavaa todeta, että päästöjen vähentäminen Suomessa etenee laajalla talkoorintamalla ja monipuolisella keinovalikoimalla. Päästöjen merkittävä vähentäminen on kuitenkin edelleen välttämätöntä. Suomalaiselle taakanjakosektorille esitetty 39 % päästöjen vähennystavoite on todella kova. Siksi on tarpeen hyödyntää kaikki mahdolliset joustot, mitä EU:n suunnalta on saatavissa. On kuitenkin tavoiteltava kaikkia sellaisia päästövähennyksiä, jotka voidaan toteuttaa taloudellisesti kestävällä tavalla.

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma ”Kohti ilmastoviisasta arkea” parantaa kansallisen päätöksenteon ennakoitavuutta. Euroopan unionin avoinna olevat biopolttoaineiden päästövaikutuksia koskevat linjaukset ovat kuitenkin erittäin merkittävä riskitekijä Suomen kannalta. On tärkeää pitää huolta siitä, että tulevat linjaukset kohtelevat Suomea oikeudenmukaisesti.

Pidämme erittäin tärkeänä sitä, että digitaalisten tietojen ja ratkaisujen hyödyntämistä painotetaan nyt ilmastosuunnitelmassa esitettyä enemmän vaatimusten ja tavoitteiden määrittelyssä sekä vaikutusten arvioinnissa ja todentamisessa. Näin voidaan mahdollistaa digitaaliset ja muut innovaatiot. Keinoäly tulee mahdollistamaan älykkään reaaliaikaisen ohjauksen, seurannan ja analyysit.

Esimerkiksi digitaalisessa muodossa yleisesti oleva rakennetun ympäristön mitattu/laskutettu eri energiamuotojen todellinen käyttö on vihdoin avattava sopivalla tavalla ja hyödynnettävä niin säädöspohjana kuin käytännön ohjauksessakin. Todellinen kulutus tarjoaa kaikille tahoille niiden tarvitseman toimivan takaisinkytkennän tavoitteiden, vaatimusten, suunnitelmien ja toimenpiteiden vaikutusten seurannalle, arvioinnille, osaamisen kehittämiselle ja uusille hyvää elämää ja kestävää kehitystä tukeville innovaatioille.

Keskeisiä kriteerejä säädösten toimivuudelle ovat vaatimusten mahdollistavuus sekä toimija-, ratkaisu- ja teknologianeutraalius. Ne ovat kestävän kehityksen avaintekijöitä.

Energiatehokkuuden lisäämiseen ja päästöjen vähentämiseen liittyviin kokeiluihin, demonstraatioihin ja edistyksellisiin investointeihin tarvitaan jatkossakin julkisen sektorin taloudellista tukea ja muuta myötävaikutusta.

Liikenne ja yhdyskuntarakenne

Fossiilisten polttoaineiden korvaaminen uusiutuvilla ja vähäpäästöisillä vaihtoehdoilla on erittäin kannatettavaa, kunhan varmistetaan, että se on taloudellisesti kestävällä pohjalla.

Sähköiset liikkumisvälineet eivät aiheuta pakokaasupäästöjä ja ne ovat saatavissa lähes äänettömiksi, mikä mahdollistaa niiden käytön niin yöaikaan kuin jopa katetuissa ja sisätiloissa. Tämä avaa uusia mahdollisuuksia rakennetun ympäristön, liikkumisen ja liikenneympäristön kehittämiselle.

Sähkökäyttöisten liikkumisvälineiden lisääntyminen asettaa kiinteistöille ja muulle rakennetulle ympäristölle merkittäviä haasteita muun muassa esteettömyyden, liikkumisvälineiden säilytyksen, pysäköinnin ja latauksen osalta. Tämä koskee myös sähköpyöriä, -pyörätuoleja ja muita kevyitä sähköisiä kulkuneuvoja.

Liikkuminen palveluna ja liikkumisvälineiden yhteiskäyttö tarjoavat resurssiviisaita mahdollisuuksia vähentää päästöjä ja kustannuksia.

Yhdyskuntarakenteella ja infrastruktuurilla voidaan vaikuttaa merkittävästi liikkumistarpeisiin ja liikkumismuotoihin ja niiden myötä päästöihin. Liikennejärjestelmän kehittäminen sekä liikenteen ja maankäytön yhteensovittaminen ovat tärkeitä ja siinä on paljon tehtävää. Yhdyskuntarakenteen kehittäminen ohjaamalla työpaikkoja ja palveluita asutuksen yhteyteen, keskuksiin, alakeskuksiin ja hyvän palvelutason joukkoliikenteen solmukohtiin on kannatettava periaate. Asemanseutujen kehittäminen on erittäin tärkeää.

Tyhjä tila on myrkkyä hyvälle elinympäristölle, kestävälle kehitykselle ja päästöjen vähentämiselle. Tiloja tulee lähivuosina tyhjenemään merkittäviä määriä tilatarpeiden muutosten, tilakonseptien vanhenemisen ja tilatehokkuuden lisääntymisen myötä. Pääkaupunkiseudulla on jo nyt tyhjää toimistotilaa yli miljoona neliömetriä ja saamaan aikaan puuttuu noin kaksikymmentätuhatta asuntoa. Tilojen käytön joustavoittaminen, käyttötarkoitusten laajentaminen ja käyttötarkoitusmuutosten helpottaminen ovat erittäin tärkeitä. Täydennysrakentamisen edellytysten parantaminen on myös tärkeää.

Kaikkien edellä mainittujen ratkaisemisessa tarvitaan tiivistä yhteistyötä erityisesti valtion, kaupunkien ja kiinteistönomistajien kesken.

Rakennukset

Öljylämmitteisten rakennusten päästöjä kannattaa yhä useammassa tapauksessa vähentää vaihtamalla päälämmitysmuoto esim. lämpöpumpuksi ja hyödyntämällä aurinkoenergiaa. Isoja investointeja ei kuitenkaan kannata tehdä elinkaaren loppuvaiheessa oleviin kiinteistöihin.

Energiatehokkuuden parantamisessa ja uusiutuvien energialähteiden hyödyntämisessä on tarjolla kasvavaa potentiaalia. ESCO-palveluiden ja sisäolosuhteet palveluna -tyyppisten konseptien hyödyntämisedellytykset ovat digitalisaation myötä paranemassa. Erittäin merkittävä energiatehokkuuden parantamispotentiaali liittyy esimerkiksi siihen, että vain noin 10-15% huonetiloista on käytössä kunakin hetkenä.

Energiatehokkuuden parantamistoimenpiteille ja innovaatioille tarvitaan lisää tilaa. Vanhentuneeseen osaamiseen pohjautuva jäykkä julkinen ohjaus syö useissa tapauksissa kohtuuttomasti osaamisresursseja ja etenkin pitkällä jänteellä mahdollisuuksia.

Energiatehokkuuden parantamisessa kannattaa jatkossa keskittää huomio todellisiin energiankulutuksiin ja niistä johdettuihin päästöihin. Laskennalliset energiankulutukset ja energiamuotokertoimilla painotetut energiankulutuksen vertailuluvut ovat selvästikin vaikeasti ymmärrettäviä, eivät kuvaa todellisuutta ja poikkeavat muiden maiden käytännöistä.

Vapaaehtoiset energiatehokkuussopimukset ovat osoittautuneet tehokkaiksi energiatehokkuuden parantamisvälineiksi. Niitä kannattaa kehittää edelleen.

Digitalisaatio avaa jatkuvasti uusia mahdollisuuksia energiakulutuksen ja päästöjen hallintaan, seurantaan ja vaikutusten arviointiin. Valtioneuvoston kärkihanke KIRA-digi tuottaa varmasti lisää hyviä eväitä.

Arjen ilmastopolitiikka - kulutuksen näkökulma

Asukkaat ja tilojen käyttäjät ovat halukkaita hyödyntämään energiatehokkuutta parantavia ja päästöjä vähentäviä ratkaisuja, kunhan ne ovat heidän kannaltaan ymmärrettäviä, taloudellisesti järkeviä sekä helposti hankittavia ja käytettäviä. Lämpöpumppujen laajamittainen käyttöönotto on tästä oiva esimerkki.

Asukkaat ja tilojen käyttäjät tarvitsevat ymmärrettävää informaatiota ja luotettavia palveluita ja tuotteita.

Jatkotoimenpiteet

Resurssit ovat rajallisia ja osaajat ylikuormitettuja. Siksi on tärkeää kohdistaa toimenpiteet tehokkaimmin vaikuttaviin toimiin ja parantaa jatkuvasti toiminnan tehokkuutta. Tämä edellyttää esimerkiksi hallinnollisen taakan keventämistä raportointien ja selvitysten osalta.

Säädöksissä on painotettava tavoitteiden saavuttamista eikä keinoja. Säädösten ja muun julkisen ohjauksen on mahdollistettava kehittäminen, kokeilut ja innovaatiot ja oltava ratkaisu- ja teknologianeutraaleja.

Digitalisaation avaamat mahdollisuudet kannattaa hyödyntää täysimääräisesti.

Lähes reaaliaikaisesti käytettävissä olevat digitaaliset energiankulutustiedot kannattaa valjastaa tehokkaaseen käyttöön. Energiatehokkuuden parantamisessa kannattaa jatkossa keskittää huomio todellisiin energiankulutuksiin ja niistä johdettuihin päästöihin. Laskennalliset energiankulutukset ja energiamuotokertoimilla painotetut energiankulutuksen vertailuluvut ovat selvästikin vaikeasti ymmärrettäviä, eivätkä kuvaa todellisuutta ja poikkeavat muiden maiden käytännöistä.

Markkinaehtoiselle päästöjen vähentämiselle ja energiatehokkuuden parantamistoimenpiteille sekä innovaatioille tarvitaan lisää tilaa. Vapaaehtoiset energiatehokkuussopimukset ovat osoittautuneet tehokkaiksi energiatehokkuuden parantamisvälineiksi. Niitä kannattaa kehittää edelleen.

RAKLI osallistuu erittäin mielellään Ilmastosuunnitelman edelleen kehittämiseen, toimeenpanon edistämiseen sekä seurantaan ja vaikuttavuuden arviointiin. Pidämme vaikuttavuuden arviointia ja sen kehittämistä erittäin tärkeänä.

RAKLI ry

Erkki Aalto
kehitysjohtaja